

เศรษฐกิจการทำเหมืองแร่ ที่มีผลกระทบต่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

โดย...

นายทรงศักดิ์ วิทยอุดม

เลขที่ ร.476

.....

กลุ่มเศรษฐกิจป่าไม้

ส่วนวิจัยเศรษฐกิจและพัฒนากิจการป่าไม้

สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้

2538

การศึกษาเศรษฐกิจการทำเหมืองแร่ที่มีผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์ป่าไม้

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ตั้งอยู่บนทรัพยากรแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์ปัจจุบันเรามีการผลิตแร่มากกว่า 40 ชนิด และในจำนวนนี้แร่ 20 ชนิด ถือได้ว่าเป็นแร่สำคัญของประเทศ ทั้งนี้เพราะมีปริมาณการผลิตที่มากและต่อเนื่องตลอดมา แร่ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมในประเทศ จะมีบางแร่ที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผ่านมา การลงทุนขยายตัวในอัตราที่สูง โดยเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการ แต่สำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ นั้นค่อนข้างมีน้อย ทรัพยากรเหมืองแร่ยังไม่ได้รับความสนใจสำหรับนักลงทุน เมื่อเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่น นอกจากนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลภาวะเป็นพิษได้ถูกยกมาเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมแร่มีปัญหาขัดแย้งกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติอื่น เช่น ป่าไม้และแหล่งน้ำ การศึกษาในเรื่องนี้ จึงเป็นการศึกษาเพื่อทราบถึงผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ที่มีผลต่อเศรษฐกิจการทำเหมืองแร่ในปัจจุบันและในอนาคต

ความขัดแย้งในการใช้พื้นที่เพื่อการทำเหมือง

ปัญหาความขัดแย้งของการใช้พื้นที่ เกิดขึ้นจากการที่แหล่งแร่มักถูกพบอยู่ในบริเวณเขตป่าสงวนและแหล่งน้ำลำธาร ทำให้เกิดปัญหาการเข้าไปดำเนินการสำรวจและทำเหมือง ในขณะที่ความต้องการใช้แร่ในประเทศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวอย่างมากของอุตสาหกรรมต่อเนื่องในประเทศ การขอประทานบัตรเพื่อสำรวจและดำเนินการทำเหมืองกลับเป็นไปได้ยากขึ้น การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ เพื่อจัดแบ่งเขตพื้นที่ป่าไม้ให้มีมากขึ้นและการตื่นตัวในเรื่องการรักษาป่าและสภาพแวดล้อมของประชาชน ทำให้ความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ยังมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ความพยายามที่จะรักษาป่าไม้ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในประเทศให้มากขึ้นนับเป็นสิ่งที่ดี แต่ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่าการทำเหมืองแร่ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ แร่เป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมในประเทศหลายชนิด และมีส่วนในการสร้างความเจริญต่อเนื่องไปยังภาคการผลิตอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการวางแผนการจัดหาแร่เพื่อใช้ในอนาคตก็เป็นเรื่องจำเป็น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้มีการแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเหมาะสม

การศึกษาในครั้งนี้จะพยากรณ์ความต้องการใช้แร่ในอนาคตของกลุ่มแร่เป้าหมาย และศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการตอบสนองความต้องการนั้น โดยเปรียบเทียบปริมาณความต้องการแร่ใน

อนาคตกับปริมาณแร่สำรองที่มีอยู่ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาคือที่ตั้งของแหล่ง แร่ว่าอยู่บริเวณใด เพื่อที่จะให้คำตอบว่าเราควรจะต้องจัดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างไรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการใช้แร่ที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

การตั้งกองทุนเหมืองแร่เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากการทำเหมืองแร่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อการทำเหมือง การเคลื่อนย้ายหน้าดิน รวมทั้งการก่อให้เกิดมลภาวะเสียดังอากาศและน้ำ ผลเหล่านี้กระทบต่อสังคมทางลบ (Negative Externalities) และผู้ที่ก่อให้เกิดผลเหล่านี้ต้องเป็นผู้จ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐบาลจึงควรมีมาตรการควบคุมดูแลให้ต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมถูกนำมารวมกับต้นทุนการผลิต เพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างเหมาะสมและทรัพยากรถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้คือ การจัดตั้งกองทุนเหมืองแร่เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ

(1) กองทุนเพื่อฟื้นฟูที่ดินหลังการทำเหมือง (A Miners' Land Reclamation Bond) เพื่อเป็นหลักประกันว่าที่ดินจะถูกฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม หรือในสภาพใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางอื่นต่อไปได้

(2) กองทุนเพื่อรักษาป่า (A Miners' Forest Protection Bond) ซึ่งจะมีเฉพาะในกรณีของการทำเหมืองในเขตป่าสงวน ส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการดูแลรักษาป่ารอบบริเวณเหมืองและอีกส่วนเพื่อเป็นเงินสำหรับชดเชยผู้ที่เคยอาศัยและได้รับประโยชน์จากป่าบริเวณที่ตั้งของเหมือง เงินนี้จะคืนให้ผู้ประกอบการเหมืองพร้อมดอกเบี้ยหลังจากมีการตรวจสอบแล้วว่าพื้นที่หลังการทำเหมืองได้รับการฟื้นฟูจนอยู่ในสภาพที่ยอมรับได้

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการบริหารและการจัดการในด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่และการพัฒนาทรัพยากรแร่ ยังมีอุปสรรคอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้พื้นที่ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งในเรื่องกฎเกณฑ์ ระเบียบและข้อกฎหมายต่าง ๆ ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาข้อขัดแย้งและแนวทางในการประสานประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของการใช้ทรัพยากรป่าไม้และการพัฒนาทรัพยากรแร่
2. เพื่อกำหนดแนวความคิดและหลักเกณฑ์ในการประเมินสถานภาพทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรแร่ของประเทศ